

Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ С.Ц.З. В УМОВАХ ПІДГОТОВКИ У ВНЗ ДСНС УКРАЇНИ

В умовах інформатизації та глобалізації сучасного навчання саморозвиток в галузі освіти і виховання набуває статусу провідного виду діяльності і самодіяльності. Здобування освіти у вищих навчальних закладах має не лише забезпечувати професійну підготовку фахівця, здатного до репродуктивної професійної діяльності, а й у результаті навчання зорієнтованого на подальшу самоосвіту й саморозвиток, спроможного бути суб'єктом організації власної життєдіяльності. Ці складні завдання випускник ВНЗ зможе вирішувати лише за умови самоосвіти й самовиховання впродовж навчання, оскільки на час навчання у вищій школі припадає період найбільш інтенсивного розвитку інтелектуальних, моральних та фізичних можливостей молоді людини. Саме у студентському віці внаслідок психологічних особливостей у молоді найбільш активно виявляється потреба у самовираженні, самоствердженні й самореалізації. Молода людина прагне самовдосконалення, саморозвитку, не завжди свідомо відшукуючи власні засоби реалізації своїх інтенцій. Здатність особистості до самоконтролю та самовдосконалення в процесі професійної діяльності створює можливість оперативно реагувати й адаптуватися до постійних змін, що виникають у суспільному житті. Тому процес формування професійних якостей фахівців має бути інтегральним потенційним прискорювачем змін та вдосконалень, генератором ключових компетенцій, життєво необхідних для успішної конкуренції в умовах постійно змінюваного ділового середовища.

З огляду на це важливого значення набуває створення умов для професійного саморозвитку майбутнього фахівця, озброєння його навичками роботи над собою, спрямування його пошуків і зусиль на позитивну діяльність.

Особливо актуальними ці завдання стають у зв'язку з набуттям освітою гуманістичної спрямованості, головними рисами якої є уявлення про людину як самобутню сутність, орієнтація на активність особистості, її здатність до самоосвіти, саморозвитку й самореалізації. Тим більше, що ще й зараз у навчанні майбутніх спеціалістів часто панує академічний підхід, коли вся увага концентрується на пізнавальному розвитку студента, збагаченні його певною сумою знань без гармонійного поєднання їх з розвитком особистісних якостей і надбанням рефлексивних умінь.

Однією із основних для нашого дослідження виступає категорія саморозвитку, адже саморозвиток генетично виникає на певному рівні психічного розвитку особистості і, багато в чому, визначає подальший особистісний та професійний розвиток людини. Проведений аналіз сучасних підходів до визначення поняття «професійний саморозвиток» дозволяє нам

розглядати його як *безперервний, цілеспрямований процес особистісного і професійного вдосконалення, заснований на взаємодії внутрішніх факторів, що є значимими, та зовнішніх, які активно та творчо сприймаються; процес, спрямований на підвищення рівня професіоналізму, розвиток професійно важливих якостей, акумулювання професійної майстерності, досвіду, знань, умінь, норм та цінностей; процес, в якому особистість є суб'єктом розвитку, яка володіє стратегіями розв'язання нових завдань щодо творення нею себе, свого внутрішнього світу та реалізує їх у професійній діяльності.* Це складний соціально - опосередкований процес формування особистості, яка вирізняється індивідуально - своєрідним співвідношенням особистісних ознак: рис характеру, особливостей спрямованості, самосвідомості.

Важливою складовою активізації саморозвитку є досвід самооцінки та самоконтролю, прогнозування результату й аналізу способів досягнення результату, які є критеріальною ознакою зацікавленості особистості у ставленні до діяльності, до самої себе, як їх суб'єкта. Характерною особливістю цієї установки є відношення людини до свого статусу в системі суспільних і виробничих відносин, самоудосконалення, саморозвитку. Вона передбачає самоудосконалення себе як індивіда, який прагне до одержання переваг особистого плану чи реалізації групових, громадських, суспільних інтересів. Саморозвиток в освіті набуває ознак неперервності засобами післядипломної перепідготовки чи інших форм. Це стає новим ідеалом, до якого прагне освітній процес, зміщуючи свої акценти розвитку від минулого до теперішнього і майбутнього. Рівень пізнання, передбачення і проектування майбутнього в освітньо-виховному процесі може слугувати критерієм реалізації саморозвитку як важливого нового ефективного механізму підготовки майбутніх фахівців.

Педагогічний процес в умовах ВНЗ завдяки індивідуальному підходу і творчому ставленню дозволяє створити зовнішні та внутрішні умови для саморозвитку курсанта. Зовнішні умови стають стимулом, першим кроком на шляху до саморозвитку і впливають на створення внутрішніх умов.

Розвиток самосвідомості студентів активізується не тільки безпосередньо на заняттях, але й завдяки самостійній роботі студентів, що дає можливість підвищити рівень їхнього самоприйняття, розвивати почуття власної гідності, впевненості у собі, формує мотивацію самовдосконалення та саморозвитку, оптимізує міжособистісні взаємини у системі «студент - викладач». Розвиваючи власний погляд, викладач повинен викликати у студентів критику, спонукати їх до самостійного дослідження предмета, залучити до науково - дослідницької роботи. Викладач допомагає студентам реалізувати свій потенціал, ставлячи перед ними навчальні завдання, які вимагають для свого вирішення дослідницького підходу. Саме вміння вчитися, потреба в знаннях та вміння їх знаходити й застосовувати і є результатом розвивального навчання, коли студент не лише багато знає, але й розвивається як майбутній професіонал, як творча та самостійна особистість.

Активізація процесів самосвідомості особливо ефективно відбувається при розв'язанні завдань, для яких характерний дефіцит інформації, способів вирішення, інтерпретацій, пояснень, оцінки та пошуку смислу одержаного

результату. Власне особистісним процесом є не засвоєння знання як такого, а виокремлення із масиву інформації власного, особистісного знання; не засвоєння запропонованої кимось оцінки, а побудова власного оцінювального судження; не виконання заданої діяльності, а вироблення її індивідуального стилю, способу самовираження через цю діяльність. Сприяння розвитку самостійності студента в процесі навчання у вищому навчальному закладі сприяє підвищенню рівня рефлексивності, усвідомленості, активності та відповідальності.

Таким чином, сучасні підходи до професійного саморозвитку майбутніх фахівців с.ц.з. ДСНС України передбачають його активізацію через створення таких психолого - педагогічних умов у ВНЗ, які виступають зовнішньою спонукуючою розгортання внутрішніх процесів самосвідомості та самовизначення і можуть бути забезпечені у процесі психолого - педагогічного супроводу.

У контексті нашого дослідження поняття «психолого-педагогічний супровід професійного саморозвитку майбутнього фахівця» ми визначаємо як систему заходів, спрямованих на створення психолого - педагогічних умов для прийняття суб'єктом розвитку (майбутнім фахівцем с.ц.з. ДСНС України) оптимальних рішень у різних ситуаціях життєвого вибору, успішного професійно - особистісного становлення, розвитку та саморозвитку. Метою такого супроводу виступає становлення особистості майбутніх фахівців с.ц.з. ДСНС України, актуалізація тієї сукупності особистісних якостей курсантів, яка зумовлює розвиток їхньої суб'єктності. Розвиток суб'єктності майбутніх фахівців с.ц.з. передбачає створення таких психолого - педагогічних умов, які виступають основою активізації процесів самосвідомості: самопізнання, самооцінювання, самоаналізу, самоконтролю, самовизначення та саморозвитку. Психолого - педагогічний супровід повинен сприяти послідовному розгортанню у майбутнього фахівця відповідних сторін суб'єктності: інтернальності, незалежності, здатності до самовизначення. Показниками ефективності здійсненого формувального впливу виступають відповідні суб'єктні якості: внутрішній локус контролю, здатність свідомо брати на себе відповідальність за зроблений вибір, за свої вчинки, за власний розвиток; рефлексивність, осмисленість життя, позитивне самоствавлення, автономність, позитивна внутрішня навчально - професійна мотивація, самоактуалізація.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев, В. И. Педагогика: учеб. курс для творческого саморазвития / В. И. Андреев. - 2-е изд. — Казань: Центр инновационных технологий, 2000. - 608 с.
2. Беляева, А. П. Методология и теория профессиональной педагогики / А. П. Беляева. - СПб., 1999.
3. Давыдов, В.В. О понятии развивающего обучения / В.В. Давыдов. М.: Просвещение, 1995. - 76 с.
4. Лозовецька В.Т. Концептуальні засади професійного саморозвитку сучасної особистості / В. Т.Лозовецька // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України: зб. наук. праць / [гол. ред.

В.О.Радкевич]. – К.: ПТО НАПН України, 2011. – №1. –С.33–39.